

L. SUPPL. LXXVII. 27. 1854. DECEMBER 17

ԹԻՖԼԻՍ

Գարնանցին եղանակը միայն ոչ առ այս մեր կողմէն: Մարտի
ի էն սկսած այնպիսի քաղցը եղանակներ են կանոնում, որ համարում
էին Մայիսին հազիւ կանոնին այլ երկրներում: Յերեկը արեւ
ն ջերմ: Հիարձեմ էին քաղցը կամ մուշտի հազնայինը այլ եւ
մայիսին, բայց ի միտում անձանցմէն, բայց գիշերները լինում է
դեռ եւս շուրտ: Եղանակը չորացին լինելով՝ ոչնչան առտիկ է եւ
բեմն միջին (հիշ), մինչեւ շատ մարդիկ ցանկանում են անձին լճին
ուտելեաց կամ կերակրելուց սուտութեան է: Բայց Թանկութեանը
արդէս էին սովորական գործ է դառել այս քաղաքի: Շատ տեղ
դառնալը կանոնացիւ են, բայց ուտելու կանոնները համա-
րեւ թէ բոլոր ձմեռը գոնում են:

Քաղաքային Լուրեր

Կառավարութեան բարեկարգութեան կողմէն: Յունիսի 30.
որդի Լուսինանուորի Ստան Տէր Եմուսնեանց Ելնամէտուրից
Լահանդուկան Կառավարութեան Ստանուորի: Յունիսի 31. Լ. Ե.
նիս Դիմիթրիսեանց ի նոյն Կառավարութեան Բարեկարգութեան Գոր-
բեմնիկ Սեկրետար Գեորգ Դարձեալեանց կարգեցաւ ի նոյն
Կառավարութեան Ստանուորի Գեորգի 19. Կորնիսի Բեդ-

ստորագրու Վերջ. Չարսիանց կարդեցաւ 'ի դիւանի Գոխարացի
Գրաւորի Կոլեժակի Սեկրետար Գրիգոր Խաչիւանց' կարգեցաւ
Աստուղէ աստիճան յանձնարարական. առ Թիֆլիսու: Օրհնագրական
Գաւառագիտի:

Պարտականութիւն Լորէր:

Վենետիկ. Մայիս Խորան Ալեքէի Գեորգ. 20- մէկ քանի կու
նաւոր (հասակն) և 10 ունեւորածեւոր (հոգի, պարսպան) ուղարկե
ցաւ, որ Եւրոպա անցնի և Եւրոպիա. ճանապարհի մէջ զանգած
անառններն կարգէ, Խառաններու կարգերու ժամանակը: Վենետիկ
Ալեքէի, որ զորաց կէս մասով զարմանաւտ էր եղիւ, ահա
թնամեաց մեծ շաղմուխն գէպ 'ի Զիւսիս, և խիցն ստարակ
յետեւն, և ջրիւ տուեց բոլորովն:

Ճաշու ժամանակը՝ երբոր զօրք աւարտեցին խրեանց գործը, և
սխալ վերադառնային իւրեանց բնակեացը (պաշտ). Թնամեք՝ որ
սորաւոր էին այս վարկեանն, յանարժ ոկան կրակ Թափեցնել
մեր վերայ, և սարէ Զիւսիսային դաւ 'ի ժողով մեծ մեծ գունդ
բով՝ շարաւորեցին: Եւ Խորան Ալեքէի՝ ուղ և ձախ շարժիով
խոր գործը՝ ոյնպէս զեղեցիկ շարեց, որ Թնամեք մնային ահն կող
մանց պաշարված մեր Թփեբու և հրաշխուց կրակներու մէջ, և
ոյն ժամանակը մեր ձիւարները՝ Թնամեաց վերայ փաշտով, զիւս
ցան ալին Թնամեաց կողմն մեծ վնաս քաշեցին. բայց մեր զօրք
ունկաւ յաղթութիւնը ստացան:

Աւերի Լորէր:

Գոխարացի բնակարանաւր՝ Փեարլաի 27. կաւարդեցաւ. Աստու
նեան Բնիկութեան Գիւղական Տնտեսութեան Եօթներորդ. Ժողով
և այս Ժողովի մէջ բնակեցան Վերադարձական Լեզու Բնիկութե
ան՝ Լեզուանի Խառանի Բովի՝ Տնտեսականի Վարձակի
Աստուղէ (Զաւակեան Աստուղէ, և Զարմեք Կոլեժակի Լաւաւոր
Խաչի Խաչաւարացի: Մանկեւ:

գատախաղակութիւն մանկանց (Գնա՛մ) ստա՛մ մէկ մարդու. թէ աչքս
ցուում է, խոյն առնեց երկար մտածելու, վատահա՛մ ետե՛ր քեզ
դեղը կ'որովեցնէ. դնա՛ւ առ մէկ քրա՛մ ձիւ՛մ, (ս'Էլ) զի աչքիդ,
կ'ըւանայ. շատ փորձած է. մէկ օր կրունկս ցուում էր, ձիւ՛մը
մարտարէի պէս կողքի, բաւացու։

Ղնա՛մ բոլոր քաղաքը պտտէ, աւ'ս, քանի տեղ աշուկերս են կար
դաշնում. ով որ օտնի մէկ փորքիկ սենեակի, միջը մէկ քանի աշա
կերս ժողովել է, և բարձր ձոցնով սովորեցնում է. կամ սողմնակ
վերայ դիր կտալէ, կամ ժամադրքի վրիճարը, կամ սղ գիւղ՝ դրա
վաճառութեան համար։

Դեղձ բժիշկը, քանի՞ տարի խրեանց երկտասարդութեան հաւա
կումն ստեղծել են Համադարամներու դատաստեց միջ, սովորել են
խրարանկիւր զաւոյ յատկութիւններն, նշաններն, դարմաններն, նոցա
բժշկելու հնարներն, դեղորայքն, դեղորէից չափն, ժամանակն. անդա
մաշինութեան հարկաւոր պարագաներն, դեղոց կազմութիւնն, և ող
տմեն մոտենին, առանց արեց չեն կարող բժշկել ասկի. երբոր ամեն
հարկաւոր գործերն աւարտել են, յետոյ հրապարակական քննութեան
մէջ քանի՞ փորձ, քանի՞ խոչընդակութիւն, քանի՞ միջաբանու
թիւն, նոցա պատահել է, մինչև ստացել են բժշկութեան անունը,
և վկայականը, եկել են թաղապարական հրամանաւ, սրտատնի տէր են
դաւեր. բոց երբոր ելելու դու այն բժշկի մօտ, որ այնքան նեղու
թեամբ է ստացել այն դիտութիւնը, տե՛ս թէ քանի անգամ
կ'հարցանէ ցուելի որակութիւնը, ժամանակը, և նորա դմադան հան
գստանքը, կ'մտածէ և ապա դեղ կ'դրէ, և երբ սխեղկը այն դեղը
դորժումէ, օրը մէկ կամ երկու կուպոյ բժշկի, որ խմանոյ, թէ
այն իւր ատուած դեղը՝ ի՞նչ ներդրումութիւն ունեցաւ. որ եթէ օգ
տակար է՝ թողնու, եթէ անօգուտ է կամ փոստակարէ՝ փոխէ.
Բայց այնպիսի բժիշկը՝ որ ամենոցն ցաւի՝ խոյն դեղ կ'որովեցնէ,
չի կարտախր ս'չ մէկ բանի. դեռ ևս քերանդ չ'բացած, ցաւոյդ որով
սու՛թիւնը չ'աւտ, նա պատրաստ է դեղ սովորեցնել. և իւր կրունկի
դեղը, համարձակ հրամանոյ աչքին յարմար դեղ կ'կարծէ և սրտ
ուէրը կուտայ, և թէ խմանոյ՝ որ դու նորա ասած գեղին վերայ
երկմտեցար, աւ'ա՛ թէ որքան մեղաւոր կ'կարծէ քեզ, և իւր բա
րարեկամութեան անպոխան։

Բայց և՛ լազաւորութեան ամենողորմ՝ դու՛թը ամենայն տեղ
հրապարակական փորձանքեր է հաստատել, և ումեն մարդոյ դուա
կաց կըթութեան համար հեշտ ճանապարհներ. Սորժապետներն

խրեանց կեանքի մեծ և պատուական մասն ուսանելոց մէջ են ոնցոյցել. և մնացեալն՝ ուսուցանելոց մէջ կ'ընթանան անշուշտներէ. Եւ իւրաժանեանն տեսել են վարժարանի կողքը և կամար, ըստ տղակերտոց յառաջադիմութիւնը, և վաս աշակերտոց յետ մնացողիտեն թէ աշակերտին թիւընա պիտի յառաջ տանել թէ ուսման մէջ, և թէ բարոյական կրթութեան մէջ. և ինքն այն տեղ է կրթիւիլ, որ որ քսն երկու հարկաւոր պոչմանին աւելի էին մտիկ անում. որ աշակերտը լինին համ ըստ ուսման տեղ, համ ըստ բարոյականի տեղ:

Իսկ դժ վարժապետը. այսքան աշխատութեամբ ուսման տալանդը տալանդէն յետ, տեսնումեն, որ մաքրիկ աւելի կ'աճնում են իւրեանց որդւոց դաստիարակութիւնը յանձնել այն դուքանի մէջ սորվեցնող խաբէքաններուն, քան այն վարժապետաց. որն որ համ ուսմամբ, համ բարոյականութեամբ կողող են նոցա որդւոց պարտապէս երջանիկ հիմնի վրայ դնել. Եւս վարժարան դաստիկ է մնում, շատ վարժապետ՝ ձեռքը ծոցին. խաբէքանն, որ կրուելի գեղը՝ աւքին գնիլ չի տեսում, ունի աշակերտը, և իւր ուսման և իւր տղակերտոց յառաջադիմութեանն ինքն գովող և ինքն քարտող լինելով, տալանց տեսելով աւելի տեղ խօսում է. Եւ թէ պանի. քան զինքն յետը մէկ շատախօս բարեկամ, և կարողանող նորա խելքին փշել, այն ժամանակն տեսնել թէ թիւ հրաշքներ կ'արժէ այն դուքանի վարժապետութեան վարժատանի վարժապետը թույլ քամի կ'ալտայ. Եւսմար կողմաւորակի շատախօս քարտութիւնը բերնի բերան աւելոյ այն խաբէքանի անունը, մինչև վարժապետը ինքը կ'հաւատայ թէ այն խաբէքան վարժապետ է, և վարժապետը՝ ոչինչ չ'ըլտէ:

Եւ կարծութեան մարդիմն. ձիւ համար ըստ սղատաւոր կ'ուրնն. որ ձին վաս սովորութիւններ չ'առնայ. իւրեանց որդւոց համար ըստ վարժապետ չ'են պտելը, որ վաս վարժապետաց ձեռումը՝ վաս սովորութիւններ չ'առնան:

Եւ որովհետեւ մարդ միշտ իւր մերձաւորին ներողամիտ կ'լինի թեղէն յայտնի կ'տեսնի որ իւր որդին այն յետը խաբէքանի մաս զանազան մտութիւններ է ստացել. աւքիլը կ'փակէ, և խաբէքան չի խաղաղաւոր, իւր որդւոց մտութեանցը ոչ բռնելով. մինչ որ եթէ մէկ երկու ձեռք չ'ընացէին, իւրեանց որդւոց պտկաւթութիւններն ևս շատ պիտի ուղղէին, և այնպիսի խաբէքանի ձեռնարարչը պիտի փակի, որ չ'հարողանային նոցա համաձայնիլ. մանկոց դաստիարակութիւնը իւրեանց ձեռն տանել. որովհետեւ վաս դաստիարակութեան

Թիւիս կարող է մէկ բախանդով հասարակութիւն տարակներ, որ
 եթէ լաւ մտածեցու լինից, քան դաժնի քրիստիան յանդանս մեծ է
 և աններելի Պատմաւոր, որ այն մանկուհի, որ ողորդ 1851. Թուին,
 և Պարտի 17. աղկերս են վարժարանաց կամ դուքաններու մէջ, նա
 քա սեան-տարիէն յետ պիտի կոչուցանեն հասարակութիւն վա-
 խանակ խրեանց ծնողաց թիւին վնդ որ պիտի նոցա ծնողքը նոցա
 կ'ապիւնեն, յետ ժամանակաց ոցն միայն կարող են նոյամէ պահան-
 ծել: Վարժաններու մէջ մեծաբան սղոքը ժամանակաւ հասարակ-
 կութեան թիւը պիտի լինի ինչմ նա իւր խաբերաց
 ուսուցիչին իւր համար օրինակ տնի: Նա ամեն որ հարբած է, նա
 ամեն որդիւն խաբիւ բերնէն հանում է, և աշակերտն պէ տես-
 նում է և լուսմ: Եւր որ նորա դեռարցա հասակի մէջ, նորա քրի-
 յուշ որով մէջ պիտի տեսնէ ծղփեցաւ, ժամանակաւ ինչ որտաղ
 պիտի բերէ: Եւ զինի ստիպաւ ժամանակի ինչ ինկերութիւն պիտի
 իւր համար որով: Ժամանակաւ մը հասարակութեան դարձոյն և
 ծառայութեան պիտի յարմարութիւն անկնայ: Նա ինչ պիտի կա-
 րող լինի, քաղաքացի, ինկեր և անդամ, նա ինչ պիտի հաւատար-
 մութիւն պիտի տեսնայ իւր փառաւառահանութեան մէջ: Ինչպէս տան
 աէր պիտի լինի իւր ծնողաց համար ինչպէս որով իւր կնոջ հա-
 մար ինչպէս ամուսին, իւր զուակաց համար ինչպէս հարս և
 մինչև մահն ինչպէս պիտի կատարէ իւր քրիստոնէութեան պարտ-
 ընքը: Եւ չեմ կամենում տեսլ, թէ այն ծակաւորութիւն մէջ արդիւնդներն
 բարբառին խաբերաց են, ո՛չ: Կան նոյա մէջ ևս լուսնի, կան այնպի-
 սին որ յիշատի բան ճանաչող մարդիկ նոցա հաւատում են նորա
 խրեանց բարի օրինակաւ, և օրինակաւ ուսմանը արժանի են լաւ
 գիտակի: Եւ չեմ կամենում տեսլ, թէ այն ծակաւորութիւն մէջ ար-
 քայներն բարբառին պիտի անուստի և մեղի դառնան, ո՛չ: Նոյա մէջն
 ևս դուրս կուգան լաւ լաւ մարդիկ, որ կարող են լինիլ հասարակ-
 կութեան պիտանի անդամ, իւրեանց ծնողաց միտքարութիւն, և
 խրեանց ուսուցչաց պարճանք:

Եւ չեմ կամենում տեսլ, թէ մեծ մեծ վարժարաններու տալ-
 կերտք բարբառին լաւ կ'լինին, և նոյա մէջ չեն զանալի փոսերը:
 ո՛չ: Դիտեն նի մէջ անհատ է, թէ մէկ քանիսը դառ չ'լինին
 Եւ չեմ կամենում տեսլ, թէ ինչ տեղ աւարտին և սուրբ մար-
 դիկ կան, հաւարժած են վարժարաններու մէջ: Նոյա մէջ ևս կ'ա-
 նկն տրակառութեան տէր մարդիկ և մարդ տեսնց պահառութեան
 դժուար կ'լինի:

Իսկ զանազանութեան այն է, որ վարժարանաց վերայ Թագաւորի
ձեռքը կայ, Թագաւորութեան սէջը կայ, Թագաւորի պատկեր իշխա-
նութիւնը կայ, և իշխանս՝ աւել զիշխող Բարեւոյ Գործոց, որ լաւաց, ո՛չ
վարժարանի վատութիւնը երկար ժամանակ կ'մնայ ծածուկ, և ո՛չ
աշակերտի վատութիւնը, վարժարանը շուտ կ'իմոխի, տեղը կուգայ
այլ վարժարան, աշակերտը, շուտ կ'ախտովի, որ նորա վատ սովո-
րութիւնը չմնայ խոր մէջ, և ընկերներուն հետ չ'փոխի, և այս դու-
շաւթիւնը չի գանձիր այն տեղերումը, որն որ ծակուծակի մէջ է:

Արժարաններու վիճակը յայտնի է. ամենեցուն աչաց առջև,
Հասարակութեան բերանը՝ վարժարանաց դռնաւոր է. եթէ մէջը
մէկ թիւրութիւն կամ թերութիւն գտնուի, շուտ կ'աղղկւի բոլոր այն ծա-
կուծակի մէջ այնպէս չէ. որքան Հասարակութեան տղան հեռի է,
այնքան նորա մէջ եղեայ քակտութիւններն կ'մնան անպայտ, և
հետեանորէն կ'ընին ֆառստիւրս:

Երուհեան համաժողովի տեղի խօսքի գաղափարակաւթեան վերայ,
որ խնայի, թէ ծնողը՝ թէ վարժարանի մէջ, և թէ ուսանչին տե-
ղերաւոր՝ որ կրթելու ընին իւրեանց զուակունքը, թիւ պիտի պա-
հանջեն վարժարաններէն, և թիւ պիտի պահանջեն խրեանց որ
վարդիման:

(Երուհեանի մասին խօսք)

Դիտարկում

Մեկ յաջողակ մարդ, իւր կենաց մէջ անյաջողութիւն չ'տեսներով,
շատ մեծ կրկնողի մէջ էր, որ չ'ընի թէ յանկարծ մեկ որ մեկ այն
պէս անյաջողութեան սլառահէ, որ չ'կողորմեայ տակէն դուրս դալ
ազատիլը. կանչեց իւր խոտափանտաճորը, և ասաց, տէ՛ր հայր, ինձ մեկ
այնպէս խորհուրդ տուր, որ ես վաքր ինչ անյաջողութիւն քաշեմ,
որովհետեւ շատ յաջողութիւնէն վախեալ եմ, որ չ'ընի թէ ինձ
մեծ անյաջողութեան հանդիպեցնէ:

Խոտափանտաճորը ասաց, խամխորովե՛ր ո՛ր երկրէն է գալիս
Իշխանը պատասխան տալի. Թաւրիզէն Խոտափանտաճորը ասաց,
ուրեմն՝ ինչքան խամխորով որ կայ՝ փող ա՛ռա՛ւ, ա՛ռ, և քաշիմով
դրէ Թաւրիզ, ֆրաս կ'ըջուս, և կ'ընի անյաջողութեան Իշխանը
պատասխանից. այդ շատ եմ արել, մեկ որ ո՛ր շախ շար միտդ (խաշ-

խորհրդ) կայր, բոլորը առի, զսկեցի Սաղանդարան, որ վաստակեմ. այն պէս արտահեցաւ, որ Սաղանդարանու խանի որդին հարանիք էր անում: որ փոքրցումը որ չոր մերդը ծախիւմ է, այն փոքրը կրակ էր ընկել, չոր մերդ էր գանձում. երբ որ իմ քարվանս հասաւ, մեծ գնով ծախսեցու:

Խոտափանտհոյրը այս որ լսեց, դարձաւ. Գաւթս եկան որ պարտիդումը ման դան իշխանը խօսում էր, և իւր զանազան ահապ անանիաների յաջողութիւնները պատմեաւեր, մերձապէս ասաց. տէր հոյր, հաւատա՞ ինձ, որ երբ ձեռով հող եմ տռել, դիմեն, խիտն ասի է գարձել, որս որ ասաց, կապաւ, դեռնէն հող տաւ, և երբ ձեռը բացեց, տեսան որ հողի հեռ միտին մէկ մեծ արկաւ անիով մատնի կայր. Օրումացոն կրկան և օ, և իշխանը ասաց. այս մատնին է գրանի որ օրս իմ փոքր որդին դաշտումը կարցել էր. տհա պս տեղ դռնիցաւ:

Խոտափանտհոյրը ասաց. Անքան. կան այնպիսի ստիւրական աղբաւ, որ ամեն օր գործս լինի քո դուռը: Պատասխան տուեց իշխանը. ստիւրաւոր ամեն օր եկող աղբաւ թէպէտ չկայ, բայց երբ որ աղբաւ դայ իմ դուռը, ամանց ողորմութիւն տաճարու չի դաճար:

Այն Ժամանակը ասաց խոտափանտհոյրը. եթէ կոմենում ես որ անյաջողակ լինիս, շղորմութիւն մի տար. իշխանը պատասխանեց. տէր հոյր, ես կամենում եմ, որ փոքր ինչ անյաջողութիւն բուխով: Բոտուծոյ ասում խոտափանտհոյրը ընդունեմ. և ո՛չ թէ տունս հիմքէն քանդեմ: Արեւին ասաց խոտափանտհոյրը. քանի որ դու սղո ողորմութիւնը կուտաս, անյաջողութիւնէն մի փակեար, և խնայի՛ր որ այն յաջողութիւնը՝ քո տունը ողորմութեան պտուղն:

ԱՍՏԵՂԱՐԵՇԻՄԵՆ

Երբ:

Երկինքն է ամենամեծ տարածութիւն. Կործմում է թէ երկինքը չըջապատած ունի և իւր մէջ բոլանդակած ունի ամեն ստեղծուած մարմինները: Բազմաչափները ասում են, թէ երկինքն բոլորակ ձև ունի. և մեր աչքին ևս երկինքը բոլորակ է երևում, և երկնային մարմինները՝ խիտապէս բոլորակ են՝ դռնաւորու նման:

Երկինքը բաժնովս է երկու մասն: Մ'էկ մասն կ'ապի ^{Հասարակաց}
 որ իրան մէջ պարտնակում է Լընդսին, Լաօին, և Լապերը:
 Մի օ մասն կ'ապի Երկնք ինչէն ոյսինքն ամենաբարձր երկինք, ու
 ճաղկայնում է այն անշախ է անհուն ընդարձակութիւնը, որին որ
 մեր երեսօնացութիւնը չէ կորուզ զնել ո'չինչ սահման:

Լընդսին Գերեզմանաբան:

Մի՛ յանձողս շտապում գլխոյր անխախտ
 Ո՛վ սրանդուխտ յերկրի, հիշք կենաց պատիւ:
 Յո՛ւն կոյ յամ մի աստ, տե՛ս մէք եկիք,
 Հոգեանց բարձրացեալ յոյս փարբիկ երկր:
 Տես, ո՛ւ աստ նեղի, խորհեանց մատաղիք,
 Տես, զիս և զունայն քս զկեանս ծանկ'ը:

Իսրայիս դար, և ես երբեմն փռանց
 Կէի, շրջի զաւարթուն, անաչ:
 Դոգէտ դիւրամախ կենցազոյս անշաչ,
 Կարծէի տակաւ թի եմ՝ ես անմահ,
 Իւ մինչ վերելակս փառաց գերադահ
 Կանդիկի . . . յանկերծ հար, ալի կիս աստ մահ:

Մի՛ բտ հարեալ 'ի ոչն կենաց անկողուն,
 Հանդոյն քնդ փառօք փոյլիկ նորուն,
 Թաւէր և այն ինձ անխախտի ճնայուն,
 Զհոգեաց յերթեալ, դիւացեալն 'ի հերուն
 Յիմ նմանիս, որոց վերջէն յերթիուն
 Իմուն 'ի խաւար, անց քոյս արեուն:

Ի՛նչ երբեմն և ես՝ այդպիս քեզ նման,
 Պերձ, փրախ կենօք, բարեօք եղծախն:
 Օ մայրիկ ազնու 'ի միջ հանդատեմուն
 Բոց յանկանդ, աւանդ օրով անդուլթ մահուն
 Հասաւ թեկ կենացս, անկոյ 'ի կործան
 Յանդոյս, լռակաց խորին յոյս տապան:

Սա եղև վերջին իմ կենաց բաժին,
 Բառ անխառն հանգչի իմ ասկերց փայլան
 Երբ, յոցանկա՛ս առաքե՛ս զ'ի խորս Կապանին
 Արոց հազ, մեկիս էն նիւթ առաքին
 Երբ, յո՛ւշ ընք անձին, խորհեա՛ն զվերին,
 Օտխ օր, յոք զխեղորս աեւայտք 'ն յերկին:

ԽԵՐԷ՝ ՂԱԽԻԹԷ ԺԱՐԱՊԵՏԱՆԻ ԲԱՆԻՔԻՆ:

Մէկ օր գեղացի ժողովուրդները հարցրին Խեղբ Ղաւիթին.
 Խե՛ղբ՝ Ղաւիթ, պրագման ի՞նչ է, ո՞ր ուղի է աշխարհէն Ժողովուրդ
 Եւ ի՞նչ քաղաք Խաւիթը մէկ ախ քաշեց, և առաջ, սցգ ևս
 իմ մեղքին է:

Երբ օր Ղաւիթ մեղանչեց, և տկարացաւ, խեղին դեաց Թգենի
 տերեւեղով իւր մերիւթիւնը ծածկեց, և քաշը ապրաւ, քնեցաւ,
 Բաւա՛ն քնած ժամանակը ոչոք եկաւ, և արածեղով սկսաւ Ղաւիթ
 վազի թղեւեղ տերեւները ուտել: Բաւա՛ն յանկարծ քնած սեղէն զար-
 թեցաւ, տեսաւ որ իւր ետեւը բաղկել է մեծի տրաւ, տեսաւ, որ
 ոչոք բերնումը ունի թղեւեղ տերեւ ուտում: Բայ՛ն ժամանակը Բաւ-
 դա՛ն անխնայ պքին և առաջ, սրտէկաւ դու իմ ետես բաց սրկը,
 քո ետեւէ ևս միշտ բաց մնայ: Բայ՛ն պատճառաւ ոչոք ոյնուհետեւ
 սկսաւ իւր սրկը (Կաւիթ) արնկել, և դէպ 'ի վեր բռնել: Բայց
 օրովհետեւ ոչխարը նոյն ժամանակը Բաւա՛նն առաջ, թէ քո մերկու-
 թեան համար՝ թղեւեղ տերեւ չէ կուտդ լինել ծածկող, ես քեզ
 իմ բուրգէս կուտամ, որ ծածկիս Բաւա՛ն հարհալու եղև և օրհնեց
 ուխարին որ նորա ետեւը միշտ ծածկած մնայ:

Մէկ օր ևս հարցրին ժողովուրդը Խեղբ Ղաւիթին, թէ ինչի՞
 դեղի տանուտէրին շատ սլափել էր տան: Խեղբ Ղաւիթը պատաս-
 խանց. թէ քանտաւերը Գեղի մէջ աշտէս է, ինչո՞ւ որ Ալեքսան-
 արիւրաւ: Ինչո՞ւ որ ամէն աղքատ գաղաղ զնուան Բերահան
 զոգր, այնպէս ևս՝ գեղի մէջ ամէն քաղցած ծաղաւ աղքատ օտարա-
 կանները՝ զընում են տանուտէրի մօտ:

Մէկ օր դարձեալ հարցրին Խեղբ Ղաւիթին, թէ ինչի՞ դերու-
 մը դրած, թէ լաւ է քան թէ տանուտէր Խեղբ Ղաւիթը ժմաւոյ
 ու առաջ:

Երբ որ հուշայ՝ հզօր ապար,
 Չեղծեն կ'ուզէ՝ ձեռք արդի,
 Թէ չ'ըսենտը՝ դէմ կ'ենալ,
 Տալը կ'առնեն՝ խաղաղութիւն
 Մարդու կիկի՝ երբոր կ'աջին,
 Աւ քանի որ՝ չ'հաշտուին,
 Պարէն, խկի միջնորդ տեսար չէ,
 Տալը կ'առնեն՝ խաղաղութիւն
 Պարտաւանդէր՝ փազը կ'ուզէ,
 Պարտականդ՝ փախել կ'ուզէ,
 Պի գուր տեղը՝ մի տարաբլիթ,
 Տալը կ'առնեն՝ խաղաղութիւն
 Ըզբասին Ըստուած օտեղծեց,
 Հարուստին էլ՝ եւս զարգարեց,
 Հարուստ՝ ինչէ՝ դատաստանը,
 Տալը կ'առնեն՝ խաղաղութիւն
 Ինչնէի եւս դանձ ունենայի,
 Ըմեն մնողը՝ բաժանէի,
 Պիտեմ որ ամեն կ'առի միջ,
 Տալը կ'առնեն՝ խաղաղութիւն
 Երբոր հոգեհանդէ կ'ուզայ,
 Հոգիւ կ'ուզէ, ու չի երկայ,
 Ի զուր տեղը՝ մի շարքովի,
 Տալը կ'առնեն՝ խաղաղութիւն
 Հոգիւ տուի՝ հոգեհանդէ,
 Իս էլ տուեց՝ դատաստանին,
 Թէ որ առաջ՝ տուած չ'ունիս,
 Տալը կ'առնեն՝ խաղաղութիւն

Սեկ որ Լանկեմանըի մօտ մէկ Վաւրիշ եկաւ, և ասաց. Թա-
 րաւոր, դու աշխարհի տէր ես, բայց ես Վաւրիշ եմ. դու աշխար-
 հի Թաղաւորութիւնները տիրել ես, եւ միայն ուսման եմ հետեւել,
 ուրիմն դու որ քո բաժինը առել ես, ինչ էլ իմ բաժինս պիտի
 տաս եւս մէկ բան հորցնեմ, դու և քո խնամաւորները եթէ պա-
 տասխանը տար, եւ կ'երթամ իմ ճանապարհս, և ամեն տեղ կ'ըս-
 րողեմ, Թէ Լանկեմանը ինչոք մարդ է, և ինչոք մարդիկ է պա-
 հում. ապա եթէ ինչ որստատեմս առեղ չ'ըսնի, դու ինչ օրադիւն

Հարցի ոսկի, եւ ձեզ կ'սորվէյնեմ ոյն բաներ: Առաջեմեա Ղաւրիչին անարտիւ աներու կամ դասարկ ճանապարհելու եւ կամ սպանելու օրէնք չ'իւց, Լ'անկեմանուրը շանձն առաւ որ Ղաւրիչը իւր հարցնելու բանը հարցնէ. եւ Լ'անկեմանուրի մօտ եղած խնամաւորները որս առաջանաւ տան:

Ղաւրիչը հանկոյ դաշտը (Խանձալ, Խանդ) եւ այն դաշտի մէջ զոյժ բեանին մէջ մեծ բոլորակ գիծ բուռնք եւ ասաց. սոյն ի՞նչ կ'ընենք: Խնամաւորները մտիկ արին, մտիկ արին, եւ ասացին. չ'ենք հանկանում, չ'ենք խնամում: Լ'յն ժամանակը մէկ շաբաթ Լ'անկեմանուրին: Թաղաւորը որը կենոյ մեր դերուք մէկ ժառգ կայ: Եւ նոյնը խելոյ Ղաւրիչ, ելի է դորա մեկնութիւնը նա չ'ուր, ո'չ որ չէ կարող առ: Լ'անկեմանուրը հրամայեց, որ եղեման եւ խելոյ Ղաւրիչին բերին: Դասցին բերին խելոյ Ղաւրիչ մտաւ Լ'անկեմանուրի նստած վրանը, տեսաւ, որ բոլոր մեծամեծները եւ խնամաւորները ձեռքերը պտին դրած՝ ահա՛ դո՛ւք կեցիք են, եւ Ղաւրիչը Թաղաւորի սուրի մօտ նստած է:

Թաղաւորը որ տեսաւ խելոյ Ղաւրիչի կերպարանքը, նորա երկայն եւ սրածայր գլուխը, ծուռնի մուռնի աչքերը, կեանքի մէջ չ'տեսնարած միտւորը եւ մազը, ծիծաղն եկաւ եւ ասաց. խելոյ Ղաւրիչ, սոյն պատուելի Ղաւրիչը մէկ բան է հարցնում, դու կայ՞նք եւ պատասխան առ: Խելոյ Ղաւրիչը ասաց. տեսներ հարցրած բանը: Ղաւրիչը խոկոյն առաւ դաշնակը եւ գեանի վերայ քաշեց բոլորակ գիծը, (սաղմ) խելոյ Ղաւրիչը խոկոյն առաւ Ղաւրիչի ձեռքէն դաշնակը, եւ ոյն բոլորակ գիծ մէջէն մէկ ուղիղ գիծ քաշեց, որ այն բոլորակը եղաւ երկու կիսաբոլորակի յետոյ առաւ դաշնակը, եւ մէկ վերի կիսաբոլորակի մէջ ակոյն մէկ գիծ եւ քաշեց որ վերի կիսաբոլորակը եղաւ երկու քառորդ, (չաբէ) յետոյ այն մեծ բոլորակի մօտ քաշեց մէկ փոքր բոլորակ գիծ եւ դաշնակը դէն ձգեց:

Ղաւրիչը խոկոյն վեր կացաւ, գլուխ վեր բերեց խելոյ Ղաւրիչին եւ ասաց. է՛, Խալա՛, յետոյ կամենում էր Լ'անկեմանուրի մօտն դուրս գալ: Լ'անկեմանուրը չ'թողաւ խոկոյն որ ձաշի մնաց խելոյ Ղաւրիչը իւր սրտգեղ փայտաւ փնայ իւր գեղը:

Թաղաւորը հարցրուց Ղաւրիչին. ասա՛ Ղաւրիչ, թէ՛ դու ի՞նչ հարցրի, եւ նա ինչ պատասխանեց. մենք մէկ բան չ'հասկացանք: Ղաւրիչը գլուխը շարժելով ասաց. եւ այն բոլորակ գիծով խնայուցի՞ք: Լ'առաջուց խնամաւորները կարծումն էր որ աշխարհը բոլորակ է:

Խեղճը Ղաւիթի խելոյն խնայում. բայց Էրզնը այն իմ՝ քաշում բռն
բռնով՝ գիծով կէս արաւ, ուղեց ցոյց տալ՝ թէ այն բոլորով աշ
խարհի կէսը յայտնի է, կէսը անշարժ. Յետոյ որ կխառնորդակը կե
սեց, այն կհշտնակէր, որ այն յայտնի աշխարհի կէսը դու տիրել ես,
կէսն եւ յետոյ պիտի տիրես. Յետոյ որ մեծ իմ՝ քաշում բոլորով
գծի մաս մէկ այդ փորք բոլորով գիծ քաշեց, կամեցաւ ցոյց տալ,
թէ այն աշխարհին լոյս տաւոր արեգակն է. Յետոյ ապա շատ զար
մացաւ Խեղճը Ղաւիթի խնայումովն ինքեց. Եւ երբ Ղաւիթը
գնաց, Լանկիմանաբը կամեցաւ. Խեղճը Ղաւիթի բերանն լռել իւր
դարմանալի մեկնութիւնը, միւս անգամ կանչեց Խեղճը Ղաւիթին, և
հարցաւ, թէ Ղաւիթին ուտան ի՞նչ էր, և քո պատասխանն ինչ
Խեղճը Ղաւիթը ստացաւ այն Լանկի Ղաւիթը որ բոլորով գիծ
քաշեց, հարցաւ թէ, մէկ մեծ նիւնտի (հաս) կամ բլիթ կոչ, որ
կարող է բոլորը միասին աւտել. եւ տալ, թէ ծա կարող եմ աւտել
բայց այսպէս. առաջ կէս կանեմ, յետոյ չորեք, և այն չորեքի հետ
մէկ տեւ կամ մէկ բողի, որ այն փորքի լոյսը գիծն էր Լանկի
Թամաբը ծիծաղելով պիտի թռչանար. Խեղճը Ղաւիթի յայտնի
պատասխանն, և Ղաւիթի հարցման վերայ

Արամայանիւն Ըսն և Արաման

Մէկ հարստս մարդու ստանց կային մէկ հատ հնամաստիւմ Ըսն
և մէկ հատ գիտտ Արաման որ կանոց դարձին շատ արթնուն լինելով,
ո՛չ Արաման տան մեծ մանկ թողել էր, որ մկան ետեւին ման քոյ
պատուելու, և ո՛չ Ըսնը մէկ որ իւր պարտաւորութիւնը թող
թողնելով՝ առել էր այլոց կարծիք՝ թէ կարող են այն տուել որ
դու լինի անկաւ, փամփոց երկուսն եւ միասին արեգակն տան
պառկած՝ եղբայրաբար խնայում են

Ըսնը ստում էր Արաման Եղբայր. եւ շատ ժամանակ է որ նիւ
տում եմ, որ երբ կատանելը մէկ դիշխաւ պատահում են, խելով
մէկ ցնկաւ իւրեանց ճանկերն են ցոյց տալիս. Ի՞նչ է պատճառը

Իսկայոց սրտին հաւաքեց կատուն, և առաջ ճիմարիտ եւ ստում,
Ըսն եղբայր, սպգոյ՜ս է մեր սփարսելիւնը, և մինչև աշխարհ
փրկը պիտի սպգոյ՜ս երթոյ. եւ ընդ պատճիւմ պատճառը. Մարտն

խնամանք մէկ կատար անկէր շատ խելօք, որ աչն կատարին Սոթմանք պահ էր տուել իւր գանձարանի մէջ եղած պատուական և անգիւծ բաները: Սոթման մէկ մատանի անկէր սղմառ անկերով զարդարած, որ այն մատանին մտար հարած ժամանակը՝ աշխարհի ամեն բանը, երկնքէ մինչեւ գետնի տակի ծածկած խորհուրդները խնամում էր Սէկ որ Սոթման քաղիս գնացաւ ժամանակը իւր այն աննման մատնիքը պահ տուեց իւր խելօք կատարին, որ պահպանէ:

Սէկն որ Սոթման քաղիսէն եկաւ, մեր կոնտան և այն Սա անկերը աներեւոյթ եղան և չ'զօղեցան Սոթման հրամայեց բարբ կատարներուն կանչել, և ամենեցուն հրաման տուեց որ երթան այն կատարին և այն մատանիքը պրտտեն: Ետեւ էր արտօնուց ժամանակը, թէ այն Սոթմանի կատարն զնայել է չեմ գիտէ որ երկրունք խաբար է դարձել, և Նոյս ցեղը մինչեւ ցոյցմ որ մտում է, մէկ ծանկի վերայ սակիէ նշան ունի: Կատարները իրենց մէջ պոյման զբն որ թէ այն կատարին, և թէ այն կատարի ցեղին մէկին պատահին, խելոյն սպանեն: Եւ պատահաւ մինչեւ այս որ այն մատանին և այն կատարի ցեղը պրտտում ենք, և երբ մէկ կատար միւս կատարին պրտտահում է, խելոյն ծանկը ցոյց է տալիս, որ խնաման թէ ինքը այն մատանիքի դոյ կատարին ցեղին չէ:

Երբ որ ասաց կատարն այս պատմութիւնը, յետոյ կրկնեց Շ'ուն եղբայրս ասա ձեր սովորութիւնը թնչ է, որ երբ երկու շուն մէկ զմեկու կ'պատահին, խելոյն ասանկերը ցոյց կաւան:

Եւ ձեր ծննդեղով պատասխանեց Ճմարիս է, ոյդ սովորութիւնը կայ մեր մէջը, և պատմումն ևս այս է: Ենթադրեմք, մէջ քնատ հաշտութիւն բարեկամութիւն չի կրնում: Արքայազն շներու խելօք ծերերը միտան ժողովրդան, խորհուրդ տրին, որ իրենց մէջ մէկ կողմ պոյրութիւն ունենան, որ այն կտէր վերջանայ: Այնպէս, որ այստէստե քաղաքի շները գեղե կուտ չ'երթայ, և գեղի շները քաղաքի մէջ չ'մանին: Սոթմանը զբով դիտելին, ամեն շները ձեռք քաշեցին, և պահ տուին շներու շնորոք ձեռքերուն: Եւ ձեռքերու մէջը մէկ կտիւ քնատ, դուրսին ևս շատ շներ հարաբերեցան այն պոյման: Կազիրը մէկ զմեկէ խելու պատմութեամբ, ասում են թէ իւր այն պոյմանսդիրը գողցել են և կերել են:

Եւ երբ աս ի նորոյ հաւարեցան հրամայեցին որ քննութիւն լինի, թէ այն պոյմանսդիրը ո՞վ կերաւ, և քննութեան համար բարբ աշխարհ շներուն լիցեցին: և շները գետնէն միւս շներու ասանկերը և լուրերը տնտղաւէին: Եւ սովորութիւնը մինչեւ այսօր կայ, որ

երբ մէկ շուն միւս շան պատահում է, շուն առամները բաց է ա
նում, և ցոյց է տալիս, որ տեսնեն մէկ զմէկու, և հաւատան, որ այն
պայմանադիրը դրդեցող շները սօքտ չեն, որ եթէ այն պայմանադիրը
զգգ-զգը սօքա լինին, 'ի հարկէ լնաներունը թղթի կտորները միա
ցած կ'լինին, կ'երևան Յետոյ ասոց կատուն. մեր դուրս թեան նշանը ի
մացանք: մարդու գոլու թիւնը ինչի՞ք սրդեցի կ'իկնցվի: Եւսք պա
տասխան տուեցի: այդ ևս թող մարդը ինքը մտածէ, և ինքը իմանայ
պատճառ, որ մարդայ մէջ մէկ ատած կայ. հոգն էլիսոյ՝ ասոյ՝ Կոնց
յուշտնի:

ԾԱՆՈԹՈՒՆԵՐ

Տարիներու և Պարբերութեան համար:

Սրատեսնի Օկրուժնոյէ ինձ երկրնոյէ Ռուսոսլնիէ հրաւիրում է
կամեցողաց իւրեանց վերայ բնդունիլ մէկ քանի նորագութիւններ և
կամ այն նորագութեանց համար նիւթ (մարկէտ) հասուցանել այս հի
տեւոյ աւելցնելով. հոմար. Երոսի. հոմար իւրեանց որոշու տէրեացիս:

1	Եւշուայ.	586.	290.	16.	Լ. 20.
2	Երևանոյ.	292.	2480.	16.	20.
3	Երևանոյ Երոսիայ.	271.	4094.	26.	30.
4	Երևանոյ Երոսիայ.	233.	1692.	16.	20.
5	Երևանոյ Երոսիայ.	325.	1348.	16.	20.
5	Երևանոյ Երոսիայ.	.	1590.	26.	30.
7	Երևանոյ.	1356.	2000.	16.	20.
8	Երևանոյ.	.	2425.	16.	20.

Երևանուն կ'լինի Սրատեսնի Պարբերականորի ներկայութեան, իսկ
միւսները՝ Կամեցողաներու գիտութեամբ:

ՏԻՒՆԻ

Печатать дозволяется

Издатель. Марта 17 го 1851 года.

Печать Сочинения 1. Орбел.

Իսկանդր Երևանի Երոսիայ Ս. Գրք. Պատկերներ:

Ի Տ. Երևանի Տիւնի Գրք. Պատկերներ: